

Tinus Tokelen

Eerste druk, april 2012
© 2012 Karel Koté

ISBN: 978-90-484-2349-1
NUR: 340

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer
www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Karel Koté

Tínus Tokelen

*aan Tinus,
natuurlijk*

Tinus

Dit verhaal gaat over mijn vriend Tinus. Tinus is een bijzonder figuur. Hij is briljant en sterk, maar ook excentriek, onvoorspelbaar, en concessieloos en daardoor vaak ten onrechte gezien als dwaas. Ik ben er in ieder geval van overtuigd dat hij een genie is met een bewonderenswaardige levensvisie. Ik ben ongelooflijk blij dat ik Tinus van dichtbij gekend heb en dat ik de wereld wat van zijn gedachtegoed kan meegeven.

Mijn vriend Tinus

Mijn vriend Tinus en ik werden geboren op dezelfde dag van hetzelfde jaar in dezelfde doodnormale straat met rijtjeshuizen in een doodnormaal wijkje in Vlaardingen onder de rook van Rotterdam. Tinus in de familie Tokelen, ik in de familie Koté. Ondanks dat ik eerder uitgerekend was, was Tinus me toch te snel af en kwam een paar uur eerder ter wereld. Het verhaal ging dat Tinus direct na zijn geboorte met twee handen zijn navelstreng vastgreep, alsof hij zich los wilde rukken van de afhankelijkheid van zijn moeder.

Vanaf het moment dat we konden lopen, speelden we in dezelfde speeltuin. En als wij aan het ravotten waren dan rookten onze moeders samen een sigaretje. Ze werkten allebei in de wasserette om de hoek, vaak om beurten zodat de een op ons kon passen terwijl de ander werkte. Onze vaders werkten allebei als chauffeur op de betonwagen. Regelmatig gingen ze na het werk samen naar de kroeg om een biertje te drinken en dan mochten Tinus en ik mee en renden we vrolijk rond tussen het drinkend publiek. Als vanzelfsprekend gingen we naar dezelfde kleuterschool en daarna naar dezelfde basisschool, waar we altijd naast elkaar zaten. We waren onafscheidelijk.

Tinus en ik hadden allebei een jongere broer. Die van Tinus heette Dennis, die van mij Michel. Dennis en Michel waren net als wij bevriend. Tinus had daarnaast een jonger zusje, Esmee geheten. Vaak speelden we met zijn vijven op straat. We hadden ieder een skelter die we in colonne over straat reden zodat auto's pas op de plaats voor ons moesten maken.

We gingen altijd verder weg van huis dan we van onze moeders eigenlijk mochten. Meestal gingen we naar een van onze hutten die we her en der gebouwd hadden. Dennis, Michel en Esmee besteedden veel tijd aan het camoufleren van onze bouwwerken totdat ze zo goed als onzichtbaar waren voor volwassenen. Tinus en ik hielden ons in de tussentijd bezig met de meer intellectuele zaken, zoals het bedenken van geheime plannen. Die plannen konden van alles inhouden, van het ontwerpen van boten en vloten om natuurlijke barrières als sloten en kanalen die ons territorium begrensden te bedwingen, tot het

maken van strijdplannen om zoveel mogelijk lol in onze, zo vonden we toen, schaarse vrije tijd te proppen.

Zo konden we veel lol beleven aan het bestoken van buurtgenoten en het langskomend verkeer met een uitgebreid arsenaal aan munitie, van water uit onze waterpistolen, besjes uit onze PVC-buis raket werpers, vliegende eieren die als granaten geworpen moesten worden tot hondendrollen die we lanceerden met onze zelfgemaakte katapulten. Een ander spelletje, waar vooral Tinus weg van was, was om een rotte tomaat naast een net gewassen auto te zetten en daar een rotje in te stoppen en aan te steken. Het leukste was als de eigenaar de knal hoorde, uit het raam keek en dan tot zijn schrik zag dat zijn zorgvuldig geschrobde auto vol oranje smurrie zat. Nóg beter was als de eigenaar naar buiten kwam en zijn vingers door de smurrie haalde om te voelen wat het was dat er op zijn auto zat.

De meest vernuftige ideeën kwamen steevast van Tinus. Zo kwam hij met het idee voor een ingenieuze muizenval waarmee je muizen levend kon vangen. De val bestond uit een hoge emmer waartegen een plankje schuin gezet moest worden. Op het plankje en in de emmer moesten stukjes kaas gelegd worden. Muizen kwamen op de geur van de kaas af en vreten van onder naar boven de kaas van het plankje. Bovenaan het plankje gekomen zagen ze de kaas in de emmer liggen en sprongen vervolgens de emmer in. En dan zaten ze opgesloten, want de emmer was te hoog voor de muizen om eruit te kunnen klimmen. Bij de boerderij een kwartiertje skelteren verderop was deze methode zeer succesvol en vingen we op deze manier tientallen muizen. Met handschoenen die we van onze vaders leenden vingen we de muizen uit de emmer en propten ze vervolgens in de brievenbussen van buurtgenoten. Soms met wel tien tegelijk. We bleven dan in de buurt om te kijken of de muizen ontdekt werden. Als we geluk hadden hoorden we gegil en zagen we mensen door de huizen rennen. We lagen dan dubbel van het lachen.

Ik herinner me nog goed die ene keer dat Tinus op het idee kwam om een draad laag boven de grond te spannen bij de uitgangen van een aantal voortuintjes in de straat. Wat precies het idee achter die touwtjes was van Tinus begreep ik niet helemaal. Maar ik vond het in

ieder geval een spannend idee en was benieuwd of mensen doorhadden dat er touw voor hun ingang gespannen was en wat ze zouden doen als ze het opmerkten. Dus we spanden wat touwtjes en verstopten ons in de bosjes. Ik vond het moeilijk om in stilte te wachten totdat er iets gebeurde, maar Tinus had eindeloos geduld om te blijven zitten en te observeren.

De eerste persoon die naar buiten kwam was een oude man. Hij liep tergend langzaam met een stok in zijn handen naar de straat en ging daar vervolgens zo hard op zijn gezicht dat het bloed uit zijn kin gutste. De man bleef spartelend op de grond liggen. Tinus en ik waren enorm geschrokken. We durfden niets te doen en bleven doodstil zitten in de bosjes. Gelukkig voor de man kwam er al snel een voorbijganger langs die hem overeind hielp en weer naar binnen begeleidde.

Toen de man vertrokken was zei ik tegen Tinus dat we zo snel mogelijk de andere touwtjes los moesten halen. Tinus was het er eigenlijk niet mee eens maar stemde toch in. Maar voordat we alle touwtjes los hadden kwam er een vrouw van middelbare leeftijd op hoge hakken en een mantelpakje naar buiten. We hielden onze adem in. Maar het hielp niet. Toen de vrouw bij de straat aankwam viel ze plotseling hard voorover. Ze kwam daarbij op haar knieën terecht en verloor haar bril. De vrouw begon zo hard te schreeuwen dat we het niet meer hielden en in een onophoudelijk gelach uitbarstten. De vrouw merkte ons op en Tinus en ik kropen overeind, klaar om weg te sprinten. Maar met haar hoge hakken en strakke rok kon de vrouw ons nooit bijhouden, dus we bleven de vrouw op veilige afstand uitlachen. Vloekend en tierend stapte de vrouw haar huis weer in en kwam met een schaar naar buiten en knipte driftig het touwtje voor de ingang van haar tuin door. Tinus vond het prachtig.

Hoewel het voor de vrouw op dat moment weinig boodschap gehad zal hebben, kan het een troost voor haar geweest zijn dat onze pessterijen, onbezonnen of niet, nooit persoonlijk bedoeld waren. Tinus maakte met zijn plannen geen onderscheid tussen een strak in het pak gehesen zakenman, een burgerlijke huisman of een zwaar gespierde bodybuilder. De treiterijen waren nooit persoonlijk gericht. Feitelijk zat er geen enkele kwade bedoeling achter Tinus acties. Wat hij wilde

was mensen uittesten, tot het uiterste drijven, observeren hoe ze omgingen met onregelmatigheden in hun vaste patronen. En lachen, dat was heel belangrijk.

Ondanks onze gelijke jeugd en sterke verbondenheid waren Tinus en ik erg verschillend. Het eerst in het oog springende verschil was ons uiterlijk. Tinus was uitzonderlijk groot en vierkant gebouwd. Al op zijn vijftiende naderde hij de 2 meter en woog hij 100 kg. Hij was verschrikkelijk sterk, maar hij miste souplesse. Tinus had een rond hoofd met een, in ontspannen toestand, stuurs gezicht. Als er echter iets te lachen of te spotten was dan straalde zijn gezicht van oor tot oor. Ik was slechts een klein stukje korter dan Tinus maar daarentegen erg mager, wat me, zeker naast Tinus, een wat slungelig uiterlijk gaf. Ik had niet de kracht van Tinus, maar was wel veel sneller en behendiger. Mogelijk meer verschillend nog dan ons uiterlijk waren onze karakters. Tinus was zeer impulsief, onberekenbaar en zat altijd vol met originele ideeën. Van de consequenties van zijn handelingen trok hij zich weinig aan. Hij leek als kind al weinig van zijn stuk gebracht te worden door gebeurtenissen om hem heen. Hij maakte zijn eigen beslissingen op een manier die je normaal gesproken bij een volwassene met veel levenservaring zou verwachten. Het was al vroeg duidelijk dat Tinus geen standaard pad zou bewandelen tijdens zijn leven.

Ik was in tegenstelling tot Tinus nogal bedachtzaam als kind en analyseerde alles dat me overkwam tot in den treuren. Ik nam de gebeurtenissen om me heen juist erg serieus en kon in uitgebreide overdenkingen verzeild raken na een drukke dag. Ik had oog voor details terwijl Tinus juist geïnteresseerd was in het grote plaatje. Zo op papier leken we niet geschikt als elkaars boezemvriend, maar het leven had ons samengebracht en misschien wel dankzij al onze verschillen ontwikkelde zich een vriendschap die sterker was dan ik ooit bij anderen gezien heb.

Na de basisschool kozen Tinus en ik voor dezelfde middelbare school. We zaten altijd naast elkaar, pestten samen de leraren en maakten samen huiswerk. Hoewel we tijdens schooltijd goed konden opschieten met onze klasgenoten, trokken we in onze vrije tijd niet veel met hen op. In tegenstelling tot onze klasgenoten waren wij niet geïn-

teresseerd in computerspelletjes, die bezig waren aan een grote opmars tijdens onze jeugd. Vooral Tinus had een grove hekel aan het spelen van computerspelletjes. Hij kon het ook niet. Hij raakte gefrustreerd van de uitgestippelde parkoersen van computerspellen en doorzag er op de een of andere manier ook de logica niet van. Toetsenborden en beeldschermen waren steevast het slachtoffer van Tinus frustraties als hij voor de zoveelste keer in het eerste level van een spelletje bleef hangen en de ouders van onze klasgenootjes ontmoedigden hen kinderen daarom om Tinus uit te nodigen.

Ook teamsporten als voetbal en basketbal waren niet aan Tinus be-
steed. Hij kon het niet laten om in geval van nood 'onreglementair' te
handelen en daarmee zijn team te benadelen. En omdat Tinus onver-
beterbaar was wilde niemand hem in zijn team hebben. En als Tinus
uit het team gezet werd dan was er geen discussie nodig; dan ging ik
ook, onvoorwaardelijk.

Dit alles isoleerde ons van onze leeftijdsgenoten. Als er al eens een
klas- of buurgenootje bij ons kwam spelen, dan kwamen ze thuis met
de vreemdste verhalen, waarna hun ouders hen verboden met Tinus
en mij om te gaan. Dennis en Michel waren nog wel regelmatig van
de partij als we op straat speelden, maar ook dat werd langzaamaan
minder. Dat kwam deels omdat zij wel van voetbal en computerspel-
len hielden en ook omdat de door Tinus en mij verzonnen spelletjes
steeds extremer werden zodat zij er niet altijd de lol meer van inzagen
en bovendien omdat ze geen inspraak hadden in wat we gingen doen.
Ook Esmee ging steeds meer haar eigen weg, meidendingen doen met
haar vriendinnen. Maar nooit voelde het alsof we eenzaam waren,
want we hadden altijd elkaar en we hadden ongetwijfeld meer lol en
spanning dan een hele klas leeftijdsgenoten bij elkaar.

Zo bedacht Tinus het idee om huizen van vreemden te 'bezoeken'.
Dat begon toen we op een mooie zomeravond op straat liepen en een
jong echtpaar hun huis zagen verlaten zonder de deur met de sleutel
op slot te doen. Tinus beweerde dat het erg makkelijk zou zijn om dat
huis binnen te komen. Dennis en Michel, die met ons mee waren, ge-
loofden hem niet en ook ik had mijn twijfels, maar Tinus zou het be-
wijzen. Hij liep naar de deur en probeerde met een plat stukje dakzink

dat hij op straat vond tussen de deur en het kozijn te komen om de deur open te drukken. Wij stonden nerveus op de uitkijk. Tot ieders verbazing lukte het Tinus om de deur te openen. Glunderend keek hij om en wenkte ons om te komen. Ik volgde hem, maar Dennis en Michel bleven buiten staan. In het huis liepen we alle vertrekken door maar raakten niets aan.

Zo jong als Tinus toen was, slechts vijftien jaar, hij had uitzonderlijk veel interesse in hoe mensen leefden. Wijzend naar een stapel bankbiljetten dat op tafel lag te slingeren zei hij 'kijk, ze gaan hier makkelijk om met geld'. Of zijn aandacht werd getrokken door een potje zelfgemaakte jam, wat voor hem een aanwijzing was dat de betreffende mensen rust en tijd namen in het leven. We hebben in de loop van de tijd vele huizen bezocht. Tinus was een meester in het uitzoeken van huizen en het inschatten of de bewoners terug zouden komen of niet. Als hij het niet vertrouwde dan gingen we niet. Ik ontwikkelde me als slotenkraker en werd bijzonder behendig in het openen van deuren. Nooit werden we gegrepen. Zo af en toe hadden we ook wel benauwde momenten, zoals een keer toen we in een huis kwamen waar nog een klein kind lag te slapen. Heel stillerjes zijn we toen weer naar buiten geslopen. Maar in al de huizen waar we geweest zijn hebben we er altijd voor gezorgd dat de huiseigenaren niet zouden merken dat we in hun huis geweest waren.

In deze levensfase kreeg onze vriendschap er een dimensie bij. We traptten nog steeds lol, maar allebei raakten we op vroege leeftijd geïnteresseerd in de mysteries van de wereld om ons heen. We bediscussieerden wat er aan het einde van het heelal was, wat er na de dood gebeurde en waarom een houten tafel langzaam verrotte als je hem buiten in de regen zette. Terwijl onze leeftijdgenootjes naar Prince en Madonna luisterden of voetbalden, trokken wij naar onze hutten waar we samen probeerden oplossingen te vinden voor alles dat we niet snapten.

Als opgroeiende puber op het pad naar volwassenheid krijg je steeds meer te maken met de competitie en hardheid van de maatschappij. Je moet examens maken om door te kunnen naar de volgende klas,

je moet leuk gevonden worden door klasgenoten om geen slachtoffer van pesterijen te worden en je raakt verliefd en moet je drukkende onzekerheid overwinnen om indruk op de meisjes te maken. Maar omdat Tinus en ik zo'n vanzelfsprekende eenheid waren verliep onze pubertijd stressloos. Ruzies met klasgenoten beslechtten we samen en wanneer een van ons niet geleerd had voor een tentamen, dan hielp de ander hem aan de antwoorden.

Ondanks de weinige uren die Tinus besteedde aan zijn huiswerk haalde hij altijd goede cijfers. Hij was in ieder vak geïnteresseerd en deed in de klas levendig mee met discussies over welk onderwerp dan ook. Bij de leraren kon hij dan ook een potje breken. Tinus was in mijn ogen onaantastbaar in die tijd. Alle klasgenoten hadden respect voor hem door zijn grote postuur en zijn kalme uitstraling. Dit trok aandacht van de meisjes. Wij hoefden daardoor niet achter de meisjes aan, zij kwamen op Tinus af, en daarmee ook op mij.

Na de middelbare school wisten veel van onze klasgenoten niet wat ze wilden gaan doen. Het was een gevolg van de luxe van de tijd. Er waren zoveel mogelijkheden dat je niet meer de motivatie op kon brengen om vol voor een bepaalde keuze te gaan. Sommigen gingen daarom direct aan het werk met het idee de keuze uit te stellen. Anderen kozen een studie omdat hun vader vertelde dat je er veel geld mee kon verdienen. Ik hoorde ook bij de grote groep jongeren die de stress van de keuze voelde. Er waren zoveel leuke beroepen en de keuze voor een bepaalde vervolgopleiding voelde zo definitief. Als je het een koos, dan sloot je het andere uit. Maar als je het andere koos, zouden er dan geen betere alternatieven zijn?

Zoals wel vaker zat Tinus anders in elkaar. Hij had in het geheel geen keuze-stress. Tinus had zijn keuze allang voor ieder ander gemaakt en dat zonder enige twijfel. Tinus keuze verwonderde me aanvankelijk wel. Ik was niet verbaast geweest als Tinus natuurkunde zou zijn gaan studeren, daar was hij altijd uitzonderlijk goed in geweest op school. Of misschien psychologie, gezien zijn interesse in psychologische spelletjes. Maar Tinus koos voor biologie. Achteraf gezien was deze keuze misschien ook weer niet zo onverwacht. Hij was altijd gefascineerd geweest van planten en beesten en ook het interessante

levensverhaal van Darwin had hem van kinds af aan getrokken. Dat wilde hij ook, leren over het leven op aarde, reizen, theorieën maken over mysterieuze fenomenen. Ik had jammer genoeg niet zo'n roeping en ging civiele techniek studeren, grotendeels geïnspireerd door mijn vader die wist dat je hier een goede boterham mee kon verdienen.

Dus gingen we als verse 18-jarigen naar de universiteit. Terwijl ik me in het begin onzeker voelde in de aanwezigheid van al die vreemde mensen en zonder mijn oude bekenden om me heen, leek Tinus daar geen last van te hebben. Na de colleges en practica troffen Tinus en ik elkaar op de studentenvereniging of in het studentenhuis waar we ieder een kamer huurden en dan leefde ik helemaal op. Ik voelde het vertrouwen weer in me stromen in aanwezigheid van Tinus en ik hoopte dat Tinus hetzelfde voelde in mijn aanwezigheid.

Vanaf de eerste dag was Tinus erg enthousiast over zijn studie en vertelde me bezielde over de colleges die hij had gevolgd. Ik raakte daarentegen met de dag meer gedesillusionerd over mijn studie. Na een maand stopte ik met civiele techniek en liet me inschrijven bij de faculteit biologie. Tinus en ik beleefden vervolgens een mooie tijd samen, met de nodige feestjes, meisjes, en ook nog eens goede studieresultaten.

Hoewel er tijdens onze studietijd van alles veranderde, had dit weinig invloed op Tinus. Hij bleef zich gedragen zoals hij altijd deed. Op studentikoos gedrag kon je Tinus bijvoorbeeld niet betrappen, ook niet wanneer hij was omringd door studiegenoten die dat gedrag wel tentoonstelden. Tinus bleef kinderlijk enthousiast over wat hij deed en bleek ook als jonge volwassene iemand die eenzelfig was en zich regelmatig onvoorspelbaar kon gedragen. Misschien maakte dit hem wel zo populair onder onze studiegenoten, die met Tinus altijd een figuur in hun midden hadden die anders dacht en deed en daardoor in zijn eentje een groot deel van de sleur van het studeren weg nam.

Af en toe maakte Tinus het wel erg bont. Zo had hij de gewoonte om bij bepaalde docenten die hij slecht les vond geven tijdens de colleges in de kantine te blijven zitten. Algemeen werd aangenomen dat Tinus dan een beetje zat te pitten of misschien een partijtje biljartte met het personeel van de kantine. In werkelijkheid nam hij in de kantine de

lesstof door die op dat moment behandeld werd op het college. In de regel kwam Tinus dan tegen het eind van het college de collegezaal binnenvoeren en ging dan op de altijd lege eerste rij zitten. Vrijwel meteen ging dan zijn hand omhoog en stelde hij een vraag. Meestal waren dat complexe vragen waar Tinus in de kantine op had zitten broeden.

Er was een docente die hier in het bijzonder door geïrriteerd werd. Het was een, in ieder geval op het oog nette, wat oudere dame die het idee had dat Tinus zijn vragen alleen maar stelde om haar te treiteren, terwijl Tinus werkelijk slechts van de gelegenheid gebruik wilde maken om dingen te vragen waar hij zelf niet uit kwam. Toen Tinus dit ritueel voor de zoveelste keer herhaalde ontplofte de vrouw. Met trillende stem beval ze Tinus de zaal te verlaten. Tinus, die zich van geen kwaad bewust was, antwoordde dat hij sowieso van plan was niet te lang te blijven, maar dat hij wel benieuwd was naar het antwoord op zijn vraag. Daarop pakte de docente de veger van het krijtbord en gooide die uit frustratie naar Tinus. Hoewel ze van dichtbij gooide miste ze Tinus op ruim een meter. Nu raakte ook Tinus geïrriteerd en hij pakte de veger en gooide die hard terug naar de docente. Met een stofwolk van krijt raakte hij haar vol in het gezicht. Met een wit gezicht van het stof rende ze vervolgens luid snikkend de zaal uit. Even was het stil, toen barstte de hel los. Iedereen viel over Tinus heen, dit kon hij niet maken, dit was zielig voor de docente, hij moest excuses maken. Maar Tinus bleef onbewogen. Als hij jankend was weggelopen, dan had iedereen hém zielig gevonden. Dat zij nu jankend wegliep betekende niet dat hij fout zat, zo redeneerde hij. Dat mens was toch begonnen met gooien? En omdat dat mens niet kon gooien, daarom hoefde hij nog niet mis te gooien. En, zo zei Tinus, eigenlijk had hij dat mens een gunst gedaan, want ze kon wel wat poeder op haar rimpelige bek gebruiken.

Wonderbaarlijk genoeg kreeg dit voorval, net als een aantal andere, geen staartje. Onze studiegenoten vergaten al gauw hun verontwaardiging en zagen er de humor wel van in. De docente deed geen beklag bij de leiding van de faculteit en zij en Tinus lieten elkaar in het vervolg volledig met rust. Tinus balanceerde steeds aan de goede kant van het randje van het toelaatbare.

En na vijf mooie jaren waren we dan uiteindelijk afgestudeerde evolutiebiologen. Toen kwam de oude vraag weer terug: wat nu? Net als vijf jaar terug voelde ik de stress van de mogelijkheden over me heen komen. En net als vijf jaar eerder wist Tinus al wat hij wilde. Hij zou promotie-onderzoek gaan doen, het liefst aan een buitenlandse universiteit. Ik twijfelde of dit wat voor mij zou zijn. Maar op een mooie zomeravond kwam Tinus langs met een advertentie waarin twee promovendi gevraagd werden bij de vakgroep evolutiebiologie aan de onbekende universiteit van Bradford in het noorden van Engeland. We overlegden gedurende tien minuten en toen was het duidelijk; we zouden naar Engeland gaan. In september 1999 vertrokken we met Tinus oude volgepakte Volkswagen Golf met de veerboot van Europoort, uitgezwaaid door onze ouders en broers en zus. Bradford bleek de meest depressieve stad van West-Europa te zijn, vol grauwe vervallen gebouwen, met hoge criminaliteit en meestal in grijze wolken gehuld. Maar, misschien juist daardoor, bleek Bradford een inspirerende plek. Als alles griauw, lelijk en onvriendelijk is, is iedere afwijking daarin een verademing.

Onze tijd in Bradford werd zeer leerzaam. Zowel op professioneel als persoonlijk vlak werden we overladen met ervaringen. We schudden onze jeugd voorgoed van ons af. We werden jonge mannen die een eigen mening hadden en die patronen in het leven gingen zien. Ik ontwikkelde zelf ook, maar wat er met Tinus gebeurde oversteeg dit vele malen. Wat er precies met hem gebeurde weet ik niet, maar Tinus ging zich steeds excentrieker gedragen en was steeds minder goed te begrijpen voor de mensen om hem heen. Steeds meer handelde Tinus naar zijn zelfberedeneerde goeddunken in plaats van naar het routinematige goeddunken van de maatschappij. En Tinus gedrag had steeds grotere consequenties voor de loop van zijn leven. Tegen de tijd dat we een klein jaar in Engeland waren bereikte dit alles langzamerhand een hoogtepunt. Het is deze tijd waarover ik wil vertellen.